



## ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACININ SİGARA BAĞIMLILIĞI ÜZERİNE ETKİSİ: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ

Mahmut EVLİ<sup>1</sup>, Nuray ŞİMŞEK<sup>1</sup>, Nurcan UZDİL<sup>1\*</sup>

<sup>1</sup>Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, 38039, Kayseri, Türkiye

**Özet:** Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının sigara bağımlılığı üzerine etkisini derinlemesine araştırmak amacıyla yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Araştırma Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören 227 öğrenci ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi ve Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırmanın temel amacına yönelik olarak ise yapısal eşitlik modellemesi kurulmuştur. Fagerström Nikotin Bağımlılık puanlarının erkeklerde, baskıcı otoriter aileye sahip olanlarda, günde içilen sigara sayısı fazla olanlarda ve bireysel aylık harcaması 1000 tl üzeri olanlarda yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının da erkeklerde ve ailesinin yanında eğitimine devam edenlerde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailesinin yanında eğitimine devam edenlerde sosyal onay ihtiyacının alt ölçeklerinden başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyal onay ihtiyacı ve nikotin bağımlılığı arasındaki korelasyonu gösteren path katsayısı -0,09 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte sosyal onay ihtiyacı ve alt ölçekleri ile Fagerström Nikotin Bağımlılık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bireysel sigara içme davranışı ve toplumsal etkileşimlerin ortaya çıkarılması için, sosyal onay, sosyal norm ve sosyal uyum gibi faktörlerle ilgili çalışmaların artırılması önerilebilir.

**Anahtar kelimeler:** Sosyal onay, Bağımlılık, Öğrenci


### The Effect on Smoking Addiction of Social Approval Needs in University Students: A Structural Equation Modeling

**Abstract:** In this study, structural equation modeling was used to aim with investigate in depth the effect of social approval requirement on cigarette addiction among university students. The study was conducted with 227 students studying at Erciyes University. Data were collected by using the descriptive information form, Fagerström Test for Nicotine Dependence and Social Approval Scale. Independent Sample t Test, One Way ANOVA Test and Pearson Correlation Analysis were used to evaluate the data. For the main purpose of the study, structural equation modeling was established. Fagerström Nicotine Dependence scores were found to be higher in males, having oppressive authoritarian family, having more cigarettes per day and having individual monthly expenditure more than 1000tl. It was found that the total scores of the social approval were also high in males and those who continued their education with their families. Sensitivity to the judgment of others and social withdrawal scores were found to be high in those who continued their education with their families. The path coefficient showing the correlation between social approval requirement and nicotine dependence was calculated as -0,09. However, there was no statistically significant relationship between social approval needs and subscales and Fagerström Nicotine Dependence scores. It may be suggested to increase the studies about factors such as social approval, social norm and social harmony in order to reveal individual smoking behavior and social interactions.


**Keywords:** Social approval, Addiction, Student

\*Sorumlu yazar (Corresponding author): Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, 38039, Kayseri, Türkiye

E mail: nuzdil@erciyes.edu.tr (N. UZDİL)

Mahmut EVLİ  <https://orcid.org/0000-0002-5113-7619>

Nuray ŞİMŞEK  <https://orcid.org/0000-0003-2325-791X>

Nurcan UZDİL  <https://orcid.org/0000-0001-8559-8299>

**Gönderi:** 10 Ekim 2020

**Kabul:** 12 Aralık 2020

**Yayınlanma:** 01 Mayıs 2021

**Received:** October 10, 2020

**Accepted:** December 12, 2020

**Published:** May 01, 2021

**Cite as:** Evli M, Şimşek N, Uzdil N. 2021. The effect on smoking addiction of social approval needs in university students: a structural equation modeling. BSJ Health Sci, 4(2): 104-110.

### 1. Giriş

Bağımlılık Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, tekrarlanan madde kullanımı sonrası gelişen fizyolojik, bilişsel ve davranışsal değişiklikler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdaki değişiklikler, bağımlılık yapan maddeye karşı güçlü bir kullanma isteğinin olması ve bu isteğin davranışa dönüşmesi, bağımlılık yapan maddenin kullanım kontrol zorluğu, madde kullanım

davranışının diğer davranışların önüne geçmesi, sonuçlarını bilmesine rağmen maddeyi kullanmaya devam etmesi, bağımlılık yapan madde miktarını giderek artırması, fizyolojik olarak geri çekilme belirtilerinin gözlenmesi olarak nitelendirilmektedir. Bağımlılık yapıcı maddeler kapsamında değerlendirilen maddelerden biri de tütün ürünleridir (World Health Organization, 1992; World Health Organization, 2018).



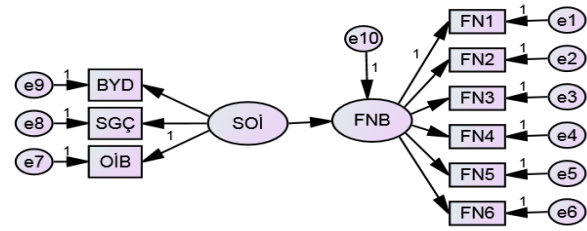
Önemli bir halk sağlığı sorunu olan tütün bağımlılığı (Aslan, 2009), her altı saniyede bir kişinin ve her yıl 7 milyondan daha fazla insanın ölümünden sorumludur (World Health Organization, 2017; World Health Organization, 2019). 1,6 milyar insanın sigara kullandığı dünyada sigara kullanımı gelişmiş ülkelerde azalırken, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde artış göstermektedir (World Health Organization, 2015). DSÖ 2018 sağlık istatistikleri raporuna göre 15 yaş üstü erkeklerde sigara kullanım oranları Tunus'ta %65,1, Küba'da %53,3, Fransa'da %35,6, Japonya'da %33,7, Almanya'da %33,1, Türkiye'de % 41,1 olarak bildirilmektedir (World Health Statistics, 2018). Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 15-24 yaş arası nüfusta her gün sigara kullananların oranı 2010 yılında %16,4 iken, 2016 yılında bu oran 18,1'e yükselmiştir (Türkiye Sağlık Araştırmaları, 2019). Mevcut tütün içiminin yaygınlığı, tütünle ilişkili hastalıkların gelecekteki yükünün önemli bir yordayıcısıdır (World Health Organization, 2015). Ölümle sonuçlanmayan tahmini elli kadar hastalık sigara ile ilgilidir. Akciğer kanseri, kronik obsrükatif akciğer hastalığı gibi pek çok hastalığın asıl nedeni sigaradır (Karlıkaya ve ark., 2006). Sigaraya bağlı oluşan bu hastalıkların sağlık harcama maliyetlerini artırdığı bilinmektedir (Hacıevliyagil ve ark., 2006). Bu nedenlerle sigara içme ve nikotin bağımlılığı üzerine etkili olan faktörlerin irdelenmesi oldukça önemlidir.

Yapılan çalışmalarda sigara içmenin cinsiyet ve yaş gibi kişisel özelliklerden etkilenmesinin yanı sıra gelir durumu ve yakın çevrede sigara kullanılması gibi sosyal özelliklerden etkilendiği bilinmektedir (Bergen ve Caporaso, 1999; Kutlu ve ark., 2005). TÜİK sağlık araştırması verilerine göre 15 yaş üstü grupta sigaraya başlama nedeni olarak %29,7 oranıyla ilk sırada özenti, ikinci sırada da %29,1 oranıyla arkadaş etkisi sunulmuştur (Türkiye Sağlık Araştırmaları, 2019). Üniversite çağlarını da kapsayan ergenlik dönemi hem bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan oldukça çeşitli ve hızlı değişimlerin yaşandığı hem de arkadaşlık ilişkilerinin ve karşılıklı paylaşımların en yoğun olduğu dönemdir. Yeni bir sosyal çevreye adım atan bireyler hem kişilik gelişimi ve eşlik eden sorunlarla hem de aile ve yakınlarından uzak kalma ve üniversite yaşantısının getirdiği sorunlarla baş başa kalma tehlikesi altındadırlar (Yeşil, 1986). Bu nedenlerle bireyler önceleri sigara içmeseler bile özenti, arkadaş etkisi gibi sosyal etkilerden dolayı sigaraya başlayabilirler.

Sosyal onay ihtiyacı, bir bireyin diğerlerinin beklentilerini önemli görmesi, kendisinden başka bireylerin hükümlerini önemsemesi ve sosyal alanlarda bireyin uyumuna yönelik hareketlere değer vermesiyle ilişkili bir kavramdır. Sosyal onay ihtiyacı kavramı bireylerin sosyal bağlar kurmaları ve kişiler arası ilişkilerinde oldukça değerli olan bir durumdur (Karaşar ve Ögülmüş, 2016). Ergenlik döneminde beğenilme, takdir edilme ve sosyal onay ihtiyacının oldukça belirgin olduğu düşünülürse sigaraya başlama ve kullanmanın bu

dönemde daha yoğun yaşanmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Literatürde üniversite kazanan genç bireylerin sigara bağımlılığı üzerine çalışmalar bulunmaktadır (Oğuz ve ark., 2018; Öz ve Alkeveli, 2018). Ancak ergenlik döneminde olan üniversite öğrencilerinin sosyal olarak onaylanma ihtiyacının sigara bağımlılığını nasıl etkilediği ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının sigara bağımlılığı üzerine etkisini yapısal eşitlik modelleme kurarak derinlemesine araştırmayı amaçlamaktadır. Yapısal Eşitlik Modeli ile araştırmacı birçok değişkenin birlikte bilimsel olarak neyi ifade ettiğini açıklayabilir. Araştırma üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının sigara bağımlılığı üzerine etkisini yapısal eşitlik modelleme kurarak derinlemesine araştırmak amacı ile tanımlayıcı ilişkisel olarak yapılmıştır. Bu amaçla kurulan yapısal eşitlikçi model aşağıda verilmiştir.



**Şekil 1.** Araştırma modeli. FNB= fagerström nikotin bağımlılık, SOİ= sosyal onay ihtiyacı, BYD= başkalarının yargılarına duyarlılık, SGÇ= sosyal geri çekilme, OİB= olumlu izlenim bırakma.

## 2. Materyal ve Yöntem

Mevcut çalışmada "Üniversite öğrencilerinde sigara bağımlılığı üzerine sosyal onay ihtiyacının etkisi var mıdır?" sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma Kayseri ilinde, 2018-2019 güz döneminde Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerde yapılmıştır.

### 2.1. Araştırmanın Evreni - Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2018-2019 güz döneminde Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma örnekleme yapısal eşitlik modele yönelik literatür bilgisine göre hesaplanmıştır. Yapısal eşitlik modellemesinde örneklem sayısı hakkında net bir fikir birliği yoktur (Waltz ve ark., 2010). Araştırmanın örneklemini literatürün önerisi doğrultusunda modeldeki değişken sayısının 10-20 katı arasında olmasına ve 200'den az olmamasına (Andrew ve ark., 2011; Kline, 2005) dikkat edilerek ve kayıp veriler dikkate alınarak sigara içen 250 öğrenci oluşturmasına karar verilmiştir. Ancak 23 öğrenci anketleri eksik doldurması nedeni ile çalışmadan çıkarılmış ve çalışma 227 öğrenci ile tamamlanmıştır. Çalışmaya 18 yaş ve üzerinde olan, sigara kullanan, herhangi bir psikiyatrik ya da organik rahatsızlığı olmayan, bilgilendirilmiş gönüllü olur formunu (BGOF) onaylayan, bireyler alınmıştır.

## 2.2. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; tanıtıcı bilgi formunu, ikinci bölüm, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi'ni (Uysal ve ark., 2004), üçüncü bölüm ise Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ni içermektedir (Karaşar ve Ögülmüş, 2016).

### 2.2.1. Tanıtıcı bilgi formu

Tanıtıcı bilgi formu cinsiyet, yaş, akademik başarı, akademik başarı, ailenin aylık geliri ve bireyin aylık harcaması gibi özellikleri içeren 11 sorudan oluşmaktadır.

### 2.2.2. Fagerström nikotin bağımlılık testi (FNBT)

FNBT Fagerstrom ve ark.'ları tarafından geliştirilmiş olup, 6 sorudan oluşmaktadır. Her sorunun yanıtına göre belirli puanları vardır (Heathorn ve ark., 1991). Test sonucu elde edilen puanlar şu şekilde sınıflandırılmaktadır: 1) Düşük (0 - 4 puan); 2) Orta (5 - 6 puan); 3) Yüksek (7 - 8 puan) ve 4) Çok yüksek (9 - 10 puan). Uysal ve arkadaşları (2004) tarafından Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği yapılan FNBT'nin orta düzeyde güvenilirlik gösterdiği ve Cronbach alfa katsayısının 0,56 olduğu bildirilmiştir (Uysal ve ark., 2004). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,65 olarak belirlenmiştir.

### 2.2.3. Sosyal onay ihtiyacı ölçeği

Karaşar ve Ögülmüş (2016) tarafından bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği 5'li likert türü bir ölçektir. Üç alt boyuttan oluşan Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri "5-Tamamen Katılıyorum" ve "1-Kesinlikle Katılmıyorum" arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 25 ile 125 arasında değişmektedir. Ölçeğin ters puanlanan maddesi bulunmamaktadır. Ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısı 0,90 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan üç faktörün Cronbach alfa katsayısı; başkalarının yargılarına duyarlılık için 0,83, sosyal geri çekilme için 0,80, olumlu izlenim bırakma için 0,80 olduğu bildirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir (Karaşar ve Ögülmüş, 2016). Çalışmamızda ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısı 0,88, alt boyutlarından başkalarının yargılarına duyarlılık için 0,69, sosyal geri çekilme için 0,80, olumlu izlenim bırakma için 0,78 bulunmuştur.

## 2.3. Verilerin Toplanması

Veri formları öğrencilere verilerek kendilerinin doldurmaları istenmiştir. Bu sırada araştırmacı öğrencilerin yanında bulunmuştur.

## 2.4. İstatistik Analiz

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde normal dağılıma uygunluk değerlendirmesi için Kolmogorov Smirnov testi uygulanmış ve normal dağılım

gösterdiği tespit edilmiştir. Sonrasında iki farklı bağımsız değişkenler için parametrik istatistik testlerden bağımsız örneklem t testi, üç ya da daha fazla bağımsız değişkenler için tek yönlü varyans analizi ve korelasyon için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Karşılaştırmalarda P < 0,05 değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir (Gürbüz ve Şahin 2018).

Araştırmanın temel amacına yönelik olarak ise yapısal eşitlik modellemesi kurulmuş ve modelde ilk olarak kestirim yöntemi olarak Maximum Likelihood (ML) uygulanmıştır. İkinci olarak uyum indekslerinin değerlendirilmesinde Chi-square ( $X^2$ ) değeri örneklem büyüklüğünden çok çabuk etkilendiği için bunun yerine CMIN/DF<3, Degrees of freedom (df)>0, regression weights için P < 0,05, modelin örneklemdeki kovaryans matrisini ne oranda ölçtüğünü gösteren Goodness of Fit Index (GFI)>90, GFI'nın yüksek örneklemdeki eksikliğini gidermek için Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)>90, kurulan modelin yokluk modelinden farkını veren Comparative Fit Index (CFI)>90 ve ana kütledeki yaklaşık uyumun ölçüsü olan Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)<0,05 kullanılmıştır (Munro, 2005; Waltz ve ark., 2010).

## 2.5. Etik Beyan

Araştırma verileri toplanmadan önce ilgili kamu üniversitesinin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul'undan etik onay (Başvuru no:80; Tarih: 30.10.2018) ve araştırmanın yürütüleceği kurumdan yazılı izin alınmıştır. Aynı zamanda öğrencilerden "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu" alınmıştır.

## 2.6. Araştırmanın Sınırlılığı

Çalışmaya katılan gönüllülerin verdiği cevaplar kişisel bildirimlerine dayanmaktadır ve doğru kabul edilmiştir. Araştırmanın genellenebilirliği çalışma grubunu kapsamaktadır. Çalışmaya katılan grubun tek olması gruplar arası karşılaştırmaları ve genellenebilirliği kısıtlamaktadır.

## 3. Bulgular

Çalışmamızda sigara içen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ve nikotin bağımlılığını etkileyen sosyo-demografik değişkenler Tablo 1'de, bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon durumuna yönelik bulgular Tablo 2'de, sosyal onay ihtiyacının nikotin bağımlılığı üzerindeki etkisine yönelik bulgular Şekil 1 ve Tablo 3'te, modele ait regresyon ağırlıkları da Tablo 4'te verilmiştir. Gönüllülerin %66,5'i erkek, yaş ortalaması 21,93 ± 2,37, günde içilen sigara sayısı ortalaması 14,14 ± 6,85, ailenin aylık gelir ortalaması 3754,18 ± 2329,23, bireysel aylık harcama ortalaması ise 900,83 ± 464,09'dur. Ayrıca gönüllülerin %60,4'ünün okulu ailesinden farklı bir ildir ve %40,1'i öğrenci evinde kalmaktadır. Katılımcıların %47,6'sı ailesinin hoşgörülü ve güven verici bir tutuma sahip olduğunu bildirmiştir.

Tablo 1'e göre Fagerström Nikotin Bağımlılık puanlarının erkeklerde, baskıcı otoriter aileye sahip olanlarda, günde içilen sigara sayısı fazla olanlarda ve bireysel aylık harcaması 1000 tl üzeri olanlarda yüksek olduğu ve bu

yüksekliğin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ( $P < 0,05$ ). Sosyal onay ihtiyacı toplam puanlarının da erkeklerde ve ailesinin yanında eğitime devam edenlerde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal onay ihtiyacının alt ölçeklerine bakıldığında, başkalarının yargılarına duyarlılık puanının ailesinin yanında

eğitime devam edenlerde, sosyal geri çekilme puanlarının ise erkeklerde ve ailesinin yanında eğitime devam edenlerde yüksek olduğu ve bu yüksekliğin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ( $P < 0,05$ ).

**Tablo1.** Demografik değişkenlere göre sosyal onay ihtiyacı ve alt ölçekleri ile fagerström nikotin bağımlılık testi puan ortalamalarının karşılaştırılması (N=227)

Demografik değişkenler	Ölçekler (X±SS)				
	FNB	SOİ	BYD	SGÇ	OİB
<b>Cinsiyet</b>					
Kadın	3,05±2,23	61,59±15,20	26,92±7,04	15,50±5,18	19,17±5,92
Erkek	3,76±2,55	66,32±16,88	28,78±7,23	18,29±6,07	19,24±6,28
P	0,048	0,041	0,105	0,001	0,893
<b>İkamet edilen yer</b>					
Ailesinin yanında	3,70±2,73	67,95±17,16	29,23±6,88	18,52±5,82	20,20±6,49
Ailesinden farklı bir ilde	3,40±2,28	62,62±15,68	27,45±7,36	16,59±5,89	18,57±5,85
P	0,596	0,019	0,035	0,010	0,077
<b>Kalınan yer</b>					
Devlet yurdu	3,55±2,41	62,30±16,02	27,80±7,78	16,07±5,57	18,42±5,95
Öğrenci evi	3,38±2,25	63,71±15,59	27,71±7,14	17,29±6,02	18,70±5,65
Aile	3,66±2,75	67,61±17,47	28,92±6,90	18,32±5,94	20,36±6,71
P	0,930	0,152	0,288	0,080	0,206
<b>Aile tutumu</b>					
Baskıcı ve otoriter	5,08±3,41 <sup>a</sup>	66,41±18,16	28,75±7,30	18,00±7,94	19,66±5,34
Aşırı hoşgörülü	3,47±2,07 <sup>ab</sup>	66,41±19,48	29,30±8,52	18,02±6,82	19,08±7,34
Kararsız dengesiz	3,76±2,58 <sup>ab</sup>	71,57±17,55	29,73±7,36	19,46±5,66	22,38±7,05
Aşırı koruyucu	3,48±2,45 <sup>ab</sup>	63,27±15,62	27,33±7,54	17,24±5,03	18,69±5,79
Hoşgörülü ve güven verici	3,14±2,22 <sup>b</sup>	62,61±14,62	27,52±6,57	16,51±5,31	18,56±5,61
P	0,014	0,126	0,294	0,186	0,087
<b>Günde İçilen Sigara Sayısı (Adet)</b>					
0-10	1,60±1,19 <sup>a</sup>	64,80±17,01	27,87±7,89	17,25±5,69	19,67±6,14
10-20	4,50±2,16 <sup>b</sup>	65,24±15,63	28,54±6,13	17,49±6,03	19,21±6,04
20-30	6,40±1,89 <sup>c</sup>	62,28±18,29	27,60±8,94	17,12±6,52	17,56±6,58
P	0,001	0,719	0,741	0,940	0,313
<b>Bireysel Aylık Harcama (TL)</b>					
0-500	2,92±2,87 <sup>a</sup>	63,07±16,19	27,61±7,05	16,69±5,50	18,76±5,83
501-1000	3,57±2,37 <sup>ab</sup>	65,18±17,14	28,32±7,79	17,33±5,94	19,53±6,39
1001-2000	4,08±2,08 <sup>b</sup>	65,50±15,09	28,37±5,78	18,18±6,36	18,93±5,93
P	0,005	0,687	0,814	0,442	0,698

\* $P < 0,05$ , FNB= fagerström nikotin bağımlılık, SOİ= sosyal onay ihtiyacı, BYD= başkalarının yargılarına duyarlılık, SGÇ= sosyal geri çekilme, OİB= olumlu izlenim bırakma.

Tablo 2'de öğrencilerin Fagerström Nikotin Bağımlılık puan ortalamalarının  $3,52 \pm 2,47$  görülmektedir. Bununla birlikte sosyal onay ihtiyacı ve alt ölçekleri ile Fagerström Nikotin Bağımlılık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı

görülmektedir ( $P > 0,05$ ). Fagerström Nikotin Bağımlılık puan ortalamasının bireysel aylık harcama ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır ( $P < 0,05$ ). Şekil 1'de sosyal onay ihtiyacı ve Fagerström Nikotin Bağımlılığı arasındaki doğrudan ilişki test

edilmiştir. Modelde sosyal onay ihtiyacının üç alt ölçeği ve Fagerström Nikotin Bağımlılığının altı sorusu gözlenen değişkenler, sosyal onay ihtiyacı ve Fagerström Nikotin Bağımlılığı gizil değişkenler olarak kabul edilmiştir. İki gizil değişken arasındaki korelasyonu gösteren path katsayısının -0,09 olduğu görülmektedir. Şekil 1'deki yapısal eşitlik modellemesinin uyum

istatistikleri incelendiğinde  $df=26$ , "P" = 0,082 olduğu tespit edilmiştir.  $df > 0$  olması nedeniyle modelin tam doymuş bir model olduğu,  $P > 0,05$  büyük olması nedeniyle modelin verilere uyum sağladığı söylenebilir. Ayrıca modelin uyum indeks değerleri de bu bulguyu desteklemektedir.

**Tablo 2.** Sosyal onay ihtiyacı ve alt ölçekleri ve fagerström nikotin bağımlılık testi ile diğer değişkenlere ait ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri (N=227)

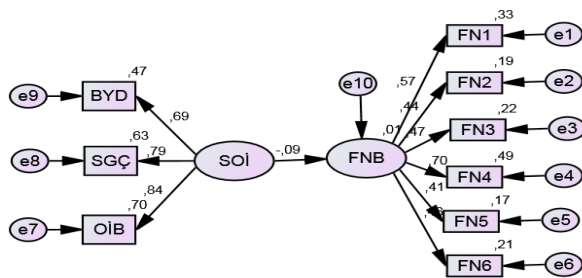
Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6	7
1. FNB	3,52	2,47	-						
2. SOİ	64,74	16,46	-0,047	-					
3. BYD	28,16	7,21	-0,058	0,855**	-				
4. SGÇ	17,35	5,92	-0,047	0,848**	0,578**				
5. OİB	19,22	6,15	-0,030	0,864**	0,595**	-0,668**	-		
6. BAH	900,83	464,09	0,241**	-0,014	-0,003	0,012	-0,028	-	
7. Yaş	21,93	2,37	0,095	0,003	0,061	-0,007	-0,021	0,225**	-

\*\*P < 0,01, FNB= fagerström nikotin bağımlılık, SOİ= sosyal onay ihtiyacı, BYD= başkalarının yargılarına duyarlılık, SGÇ= sosyal geri çekilme, OİB= olumlu izlenim bırakma, BAH= bireysel aylık harcama.

**Tablo 3.** Yapısal eşitlik modeline ilişkin uyum indeksleri

Uyum Ölçüsü	Değeri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Uyum
$\chi^2$ "P" değeri	0,082	$0,05 \leq p \leq 1$	$0,01 \leq p \leq 0,05$	İyi
CMIN/df	1,407	$0 \leq \text{CMIN}/df \leq 2$	$2 \leq \text{CMIN}/df \leq 3$	İyi
GFI	0,967	$0,95 \leq \text{GFI} \leq 1,00$	$0,90 \leq \text{GFI} \leq 0,95$	İyi
CFI	0,974	$0,97 \leq \text{CFI} \leq 1,00$	$0,95 \leq \text{CFI} \leq 0,97$	İyi
AGFI	0,942	$0,90 \leq \text{AGFI} \leq 1,00$	$0,85 \leq \text{AGFI} \leq 0,90$	İyi
RMSEA	0,042	$0 \leq \text{RMSEA} \leq 0,05$	$0,05 \leq \text{RMSEA} \leq 0,08$	İyi

Tablo 3'teki değerler verilerin modeli desteklediği ve uyum indekslerinin kabul edilebilir olduğunu göstermiştir (Marsh ve ark., 1988; Sun, 2005).



**Şekil 2.** Sosyal onay ihtiyacı ile Fagerström Nikotin Bağımlılık arasındaki ilişkiyi gösteren yapısal eşitlik modeli. FNB= fagerström nikotin bağımlılık, SOİ= sosyal onay ihtiyacı, BYD= başkalarının yargılarına duyarlılık, SGÇ= sosyal geri çekilme, OİB= olumlu izlenim bırakma.

Tablo 4'e göre sosyal onay ihtiyacındaki bir puanlık artış, Fagerström Nikotin Bağımlılık puanında 0,004 puanlık bir düşüşe neden olmaktadır. Benzer şekilde sosyal onay

ihtiyacındaki bir standart sapmalık değişim Fagerström Nikotin Bağımlılığında 0,085'lik bir standart sapma oluşturmaktadır. Ancak bu iki değişken arasında oluşan bu değişimler istatistiksel olarak anlamlılık ifade etmemektedir ( $P > 0,05$ ). Ayrıca Fagerström Nikotin Bağımlılığındaki varyans değişimlerinin %0,07'sinin sosyal onay ihtiyacı yani bu model tarafından açıklanmaktadır.

Sosyal onay ihtiyacı ve alt ölçekleri arasındaki değişimlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiş olup ( $P < 0,05$ ), alt ölçeklerden başkalarının yargılarına duyarlılıktaki varyans değişimlerinin %47,2'si, sosyal geri çekilmedeki varyans değişimlerinin %63,0'ı ve olumlu izlenim bırakmadaki varyans değişimlerinin %69,8'i bu model tarafından açıklanmaktadır.

#### 4. Tartışma

Sigara bağımlılığı üzerine sosyal onay ihtiyacının ne düzeyde etkili olduğunu belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmada öğrencilerin sigara bağımlılığı ve sosyal onay puan ortalamalarının düşük düzeyde olduğu tespit



edilmiştir.

Sosyal onay ihtiyacı bireylerin davranışlarını olumlu yöne kanalize edebildiği gibi olumsuz davranışların da artmasına neden olabilmektedir (Kowalska ve Winnicka, 2013; Weiss ve Kipp, 2015; Yang ve ark., 2014). Diğer bir ifade ile sağlıklı davranışların sosyal çevre ve normlar tarafından dışlanması ve küçümsenmesi bireylerin bu davranışlarla ilgilenmelerini önleyecektir (Berkowitz, 2004). Sosyal onayın şekillenmesinde etkili olan sosyal normların sigara içme davranışı ile yakından ilişkili olduğu bilinmekte (Riou ve ark., 2009; Yamamura, 2011)

ve sigara içme ve bırakma gibi durumlarda bireyin yakın çevresindeki sosyal değişkenlerin göz önünde bulundurulmasının önemine vurgu yapılmaktadır (Karasek ve ark., 2012). Çalışmamıza katılan gönüllülerin sosyal onay ihtiyacı puan ortalamalarının  $64,74 \pm 16,46$  olduğu (Tablo 2) ve bu ihtiyaçlarının düşük olduğu söylenebilir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Sosyal onay ihtiyacının nikotin bağımlılığı üzerine ise istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 1, Tablo 4).

**Tablo 4.** Modele ait regresyon ağırlıkları, standardize regresyon ağırlıkları ve kareli çoklu korelasyonları

Değişkenler	$\beta^1$	$\beta^0$	S,E,	t	p
FNB <--- SOİ	-0,004	-0,085	0,004	-0,976	0,329
BYD <--- SOİ	1,000	0,687	--	-	-
SGÇ <--- SOİ	0,949	0,793	0,099	0,620	0,001
OİB <--- SOİ	1,000	0,836	0,108	9,587	0,001
SMC					
FNB	0,007				
OİB	0,698				
SGÇ	0,630				
BYD	0,472				

FNB= fagerström nikotin bağımlılık, SOİ= sosyal onay ihtiyacı, BYD= başkalarının yargılarına duyarlılık, SGÇ= sosyal geri çekilme, OİB= olumlu izlenim bırakma, SE= standard error, SMC= squared multiple correlations,  $\beta^1$ : Standartlaştırılmamış  $\beta$ ,  $\beta^0$ : Standartlaştırılmış  $\beta$ .

Bireyin sigara içme davranışı, içinde yaşadığı toplumdan etkilenmektedir. Toplum içinde bulunan anne-baba, kardeşler, arkadaş ve akranlar bireyin sigara içme riski ve bağımlılık düzeyini artırmaktadır (Doğan ve Ulukol, 2010; Öncel ve Erdugan, 2015; Tyas ve Pederson, 1998). Mcvicar ve Polanski (2014) İngiltere’de adölesanlarla yapmış oldukları çalışmalarında özellikle sınıf arkadaşları sigara kullanan ergenlerin sigara bağımlılıklarının arttığı bildirilmektedir (McVicar ve Polanski, 2014). Benzer olarak Akkuş, Karaca, Şener ve Ankaralı (2017) lise öğrencilerinde yürüttükleri çalışmalarında arkadaş çevresinde sigara-alkol kullanımının öğrencilerin sigara kullanım sıklığını arttığını belirtmişlerdir (Akkuş ve ark., 2017).

Sosyal onay alma sigaraya başlama ve bağımlılık düzeyini etkilediği gibi bırakma davranışını da etkilemektedir (Chandola ve ark., 2004; Song ve Ling, 2011). Yapılan çalışmalarda sigara içme konusunda olumsuz bir öngörüye sahip olan sosyal ortamlarda sigara içme prevelansının düştüğü ve sigara bırakma oranlarının arttığı görülmektedir (Ahern ve ark., 2009; Karasek ve ark., 2012). Bu çalışmalar daha çok erken ergenlik dönemini kapsamaktadır. Çalışmamızda sosyal onay ihtiyacı ile nikotin bağımlılığı arasında bir ilişki bulunamamasında yaş grubunun geç ergenlik dönemini kapsamaması etkili olmuş olabilir. Yine çalışmamızda sosyal onay ihtiyacının düşük olması da sonucumuzda etkili olan bir durum olabilir.

## 5.Sonuç

Literatürde sosyal çevre ile bağımlılıklar arasındaki ilişki vurgulanmasına rağmen, çalışmamızda sosyal onay ihtiyacı ile nikotin bağımlılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı görülmüştür. Buna göre bireysel sigara içme davranışı ve toplumsal etkileşimlerin ortaya çıkarılması için, sosyal onay, sosyal norm ve sosyal uyum gibi faktörlerle ilgili çalışmaların artırılması önerilebilir. Ek olarak daha geniş örneklem gruplarında karşılaştırmalı çalışmaların yapılması da yararlı olacaktır.

### Katkı Oranı Beyanı

Tüm yazarlar aynı oranda katkıya sahip olup, tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

### Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

### Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu yazının araştırma ve yazarlık sürecinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

## Kaynaklar

- Ahern J, Galea S, Hubbard A, Syme, SL. 2009. Neighborhood smoking norms modify the relation between collective efficacy and smoking behavior. *Drug Alcohol Depend*, 100(1-2): 138-145.
- Akkuş D, Karaca A, Şener DK, Ankaralı, H. 2017. Lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığı ve etkileyen faktörler. *Anadolu Kliniği* 22(1), 36-45.

- Andrew DPS, Pedersen PM, McEvoy CD. 2011. Research methods in sport management. Champaign: Human Kinetics. p. 203-207.
- Aslan D. Halk sağlığı ile ilgili güncel sorunlar ve yaklaşımlar. Ankara. 2009.
- Bergen AW, Caporaso N. 1999. Cigarette Smoking. *J Natl Cancer Inst*, 91: 1365-1375.
- Berkowitz AD. 2004. The social norms approach: theory, research, and annotated bibliography. Higher Education Center for Alcohol and Other Drug Abuse and Violence Prevention. U.S. Department of Education.
- Chandola T, Head J, Bartley M. 2004. Socio-demographic predictors of quitting smoking: how important are household factors? *Addiction*, 99(6): 770-777.
- Doğan DG, Ulukol B. 2010. Ergenlerin sigara içmesini etkileyen faktörler ve sigara karşıtı iki eğitim modelinin etkinliği. *İnönü Üniv Tıp Fak Derg*, 17(3): 179-85.
- Gürbüz S, Şahin F. 2018. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: felsefe-yöntem-analiz. Keşfedici Faktör Analizi ve Güvenirlilik Analiz, Seçkin Yayıncılık. p. 225-257.
- Hacıevliyagil SS, Mutlu LC, Gülbaş G, Yetkin Ö, Günen H. 2006. Göğüs hastalıkları servisine yatan hastaların hastane yatış maliyetlerinin karşılaştırılması. *Toraks Derg*, 7(1): 11-16.
- Heathorn TF, Kozlowski LT, Frecker RC, Fagerstrom KO. 1991. The Fagerstrom test for nicotine dependence: A revision of the Fagerstrom tolerance questionnaire. *Br J Addict*, 86: 1119-1127.
- Karasek D, Ahern J, Galea S. 2012. Social norms, collective efficacy, and smoking cessation in urban neighborhoods. *Am J Public Health*, 102(2): 343-351.
- Karaşar B, Öğülmüş S. 2016. Sosyal onay ihtiyacı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik analizi. *Ege Eğitim Derg*, 1(17): 84-104.
- Karlıkaya C, Öztuna F, Solak AZ, Özkan M, Örsel O. 2006. Tütün kontrolü. *Toraks Derg*, 7(1), 51-64.
- Kline RB. 2005. Principles and practice of structural equation modeling. New York: Guilford Press. p. 154-186.
- Kowalska J, Winnicka J. 2013. Attitudes of undergraduate students towards persons with disabilities. the role of the need for social approval. *Polish Psychol Bullet*, 44(1): 40-49.
- Kutlu R, Marakoğlu K. 2005. Çivi S. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hemşirelerinde Sigara İçme Durumu ve Etkileyen Faktörler. *CÜ Tıp Fak Derg*, 27(1): 29-34.
- Marsh HW, Balla JR, McDonald RP. 1988. Goodness of fit indexes in confirmatory factor analysis: the effect of sample size. *Psychol Bullet*, 103: 391-410.
- McVicar D, Polanski A. 2014. Peer effects in UK adolescent substance use: never mind the classmates? *Oxford Bull Econ Stat*, 76(4): 589-604.
- Munro BH. 2005. Statistical Methods For Health Care Research. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins. p. 351-76.
- Oğuz S, Çamcı G, Kazan M. 2018. Üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumu. *Van Tıp Derg*, 25(3): 332-33.
- Öncel SY, Erdugan F. 2015. Kontenjans tablolarının analizinde log- lineer modellerin kullanımı ve sigara bağımlılığı üzerine bir uygulama. *SAÜ Fen Bil Der*, 19(2): 221-235.
- Öz B, Alkeveli A. 2018. Öğrencilerin madde kullanımı ve bağımlılığında etkili olan faktörlere bakışının demografik özelliklere göre incelenmesi: Çukurova üniversitesi örneği. *Selçuk Üniv Sos Bil Enst Derg*, 39: 29-43.
- Riou França L, Dautzenberg B, Falissard B, Reynaud M. 2009. Are social norms associated with smoking in French university students? A survey report on smoking correlates. *Subst Abuse Treat Prev Policy*, 4(4): 1-14.
- Song VA, Ling MP. 2011. Social smoking among young adults: investigation of intentions and attempts to quit. *American J Pub Health*, 101(7): 1291-1296.
- Sun J. 2005. Assessing Goodness of Fit in Confirmatory Factor Analysis. *Measur Evaluat Counsel Develop*, 37(4): 240-256.
- Türkiye Sağlık Araştırmaları. 2019. URL: [http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt\\_id=1095](http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1095) (Erişim tarihi: 16 Kasım 2020)
- Tyas SL, Pederson LL. 1998. Psychosocial factors related to adolescent smoking: a critical review of the literature. *Tob Control* 7(4): 409-420,
- Uysal AM, Kadakal F, Karşıdağ Ç, Bayram GN, Uysal Ö, Yılmaz V. 2004. Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tüberküloz Toraks Derg*, 52(2): 115-121.
- Weiss MR, Kipp LE, Goodman D. 2015. Unsportsmanlike play in youth ice hockey: gender and age differences in attitudes and perceived social approval. *International Journal of Sport Psychology* 46(1): 1-17.
- Waltz CF, Strickland OL, Lenz ER. 2010. Measurement in Nursing and Health Research. New York: Springer Publishing Company. p. 176-178.
- World Health Organization. 1992. The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: clinical descriptions and diagnostic guidelines. Geneva. URL: <http://apps.who.int/iris/handle/10665/37958> (Erişim tarihi: 15 Kasım 2020)
- World Health Organization. 2019. Addiction to Nicotine. Gender, Women, and the Tobacco Epidemic. URL: [http://www.who.int/tobacco/publications/gender/en\\_tfi\\_gender\\_women\\_addiction\\_nicotine.pdf](http://www.who.int/tobacco/publications/gender/en_tfi_gender_women_addiction_nicotine.pdf) (Erişim tarihi: 17.11.2020)
- World Health Organization. 2015. Who Report on the Global Tobacco Epidemic. Geneva, [https://www.who.int/tobacco/global\\_report/previous/en/](https://www.who.int/tobacco/global_report/previous/en/) (Erişim tarihi: 20 Kasım 2020)
- World Health Organization. 2017. Monitoring tobacco use and prevention policies. Who Report On The Global Tobacco Epidemic. URL: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255874/9789241512824-eng.pdf;jsessionid=309277A3EE364EE48D01207054608782?sequence=1> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2020)
- World Health Organization. 2018. Dependence syndrome. URL: [http://www.who.int/substance\\_abuse/terminology/definition1/en/](http://www.who.int/substance_abuse/terminology/definition1/en/) (Erişim tarihi: 15 Kasım 2020)
- World Health Statistics. 2018. Monitoring health for the SDGs, sustainable development goals. URL: [https://www.tuseb.gov.tr/enstitu/tacece/yuklemeler/haberler/2018\\_istatistikleri.pdf](https://www.tuseb.gov.tr/enstitu/tacece/yuklemeler/haberler/2018_istatistikleri.pdf) (Erişim tarihi: 15 Kasım 2020)
- Yamamura E. 2011. The effects of the social norm on cigarette consumption: Evidence from Japan using panel data. *Japan World Econ*, 23(1): 6-12.
- Yang J, Yang Y, Li H, Hou Y, Qi M, Guan L, et al. 2014. Correlation between self-esteem and stress response in Chinese college students: The mediating role of the need for social approval. *Personal Individ Differen*, 70: 212-217.
- Yeşil YB. 1986. Üniversite gençlerinin psikolojik sorunları. *Psikol Derg*, 5(20): 8-80.